

ДИТИНА В ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ

Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти

*Людмила ЗАГОРОДНЯ, доктор пед. наук, доцент,
завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології,
Глухівський НПУ імені О. Довженка*

Природничо-екологічна компетентність — одна з ключових у Державному стандарті дошкільної освіти. Співавторка документа пропонує сучасний погляд на реалізацію завдань освітнього напрямку “Дитина в природному довкіллі”, а також розкриває особливості нової форми роботи з дошкільнятами — еколого-психологічних тренінгів.

ЧИТАЙТЕ У СТАТТІ

- ✓ Сучасний підхід до формування природничо-екологічної компетентності дітей
- ✓ Базові принципи екологічної освіти дошкільнят
- ✓ Еколого-психологічні тренінги: методичні поради і приклади організації

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти (2021) **природничо-екологічну компетентність** визначено як здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знанні її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності.

Формування в дошкільників знання законів природи та доцільної поведінки, виховання емоційно-ціннісного ставлення має відбуватися органічно й комплексно в різних видах діяльності відповідно до інтегрованого підходу. Основними **формами роботи** в цьому напрямі є заняття,

екскурсії, цільові та щоденні прогулянки, свята й розваги, еколого-психологічні тренінги.

Не менш вагому роль відіграє й **організація освітнього середовища**. Сьогодні в практиці роботи ЗДО з формування природничо-екологічної компетентності дошкільників широко використовуються екологічні стежини, екологічні кімнати, мінімузеї природи, метеомайданчики, дослідницькі лабораторії.

Та, напевно, ключове значення для результативності такої роботи мають **позиція і дії педагога**.

Як має діяти вихователь?

- ♦ **Позбутися стереотипів**, як-от “Людина — цар природи”, звички акцентувати увагу на корисності / шкідливості рослин і тварин, оцінювати об’єкти природи як “гарні” чи “негарні”. Усвідомити, що допомога природі має бути орієнтована на потреби її об’єктів і ґрунтуватися на знанні їхніх біологічних особливостей. Тільки тоді можна не нашкодити природному довкіллю.
- ♦ **Бути прикладом** для наслідування, стимулювати самостійність дітей у пізнанні природи, поважати їхнє право на помилку.
- ♦ **Віддавати перевагу наочним методам** і безпосередньому ознайомленню малят із природою.
- ♦ **Надавати дітям свободу вибору** об’єктів природи для пізнання чи догляду.

Актуальні проблеми

- ♦ **Формувати природничо-екологічну компетентність** із позицій комплексного, системного, діяльнісного, інтегрованого підходів.
- ♦ **Не давати готові знання** про природу, а стимулювати бажання здобути їх самостійно чи з незначною допомогою дорослого через різноманітні дослідницькі дії.
- ♦ **Зробити батьків своїми партнерами**, помічниками у формуванні природничо-екологічної компетентності дітей.

БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Освітню діяльність вихователі здійснюють, керуючись низкою принципів: *науковості, позитивізму, проблемності, системності, наочності, гуманності, послідовності, інтеграції, діяльності.*

На перший погляд, зміст названих принципів зрозумілий. Та щоб уникнути подвійного їх трактування чи помилкового розуміння, варто уточнити їх характеристики.

Принцип науковості

Форми і методи освітньої роботи мають бути науково обґрунтованими, відповідати віку дітей, їхнім психофізіологічним особливостям.

Шкільні методи та форми екологічної освіти не можна механічно перенести в ЗДО (так, заняття в природі недоцільно називати уроками, оскільки урок – інша форма роботи, притаманна процесу шкільного навчання).

Вихователю не має забувати про те, що для дитини-дошкільника провідна діяльність — ігрова, а для молодшого школяра — навчальна.

Принцип позитивізму

Цей принцип передбачає виховання і навчання дітей **на позитивних прикладах**. Так, у практиці екологічної освіти дуже поширені заборони, і саме з ними педагоги ознайомлюють дітей передусім. Ці заборони пов'язані насамперед із правилами поведінки в природі.

Здебільшого діти отримують інформацію тільки про те, чого робити не можна: “Не ламайте гілля кущів і дерев”; “Не залишайте в місцях відпочинку сміття”; “Не розпалюйте вогнищ”; “Не галасуйте в лісі”; “Не топчіть траву”; “Не лякайте тварин”; “Не збирайте незнайомі гриби і ягоди”; “Не беріть дитинчат тварин на руки” тощо.

Чим дивує діточок природа нині? Зашарілись ягідки на горобині!

(Надіслала Ірина Сопільняк,
ЗДО № 115 “Золоті зернятка”, м. Миколаїв)

Але дитина повинна мати альтернативу: якщо того й цього робити не слід, то що ж можна?

У роботі з дітьми дошкільного віку доцільно використовувати **настанови трьох видів**:

- ♦ **заборонні** (не можна рвати квіти);
- ♦ **дозвільні** (квіти можна нюхати, милуватися ними; за жуками та метеликами можна спостерігати);
- ♦ **рекомендаційні** (бажано розвішувати годівнички й штучні гніздівлі на деревах, підгодовувати тварин узимку, обгороджувати мурашники біля доріг, які потерпають від обтоптування, збирати дощових черв'яків після дощу на асфальті та повертати у ґрунт тощо).

Важливо пам'ятати: завчити гасла і правила дошкільникам нескладно, однак ефективність такого підходу з точки зору екологічної освіти нульова.

Завдання ознайомлення дітей із правилами — створити в них мотивацію до певного типу поведінки, причому самостійної, такої, що не залежить від страху покарання чи прагнення отримати похвалу від дорослих.

Щоб дитина дотримувалася правил, вона має усвідомити їх значення й відчуті наслідки їх недотримання на емоційному рівні.

Принцип проблемності

Принцип проблемності передбачає залучення педагогом дітей до розв'язання проблемних ситуацій. Ці ситуації можуть створюватися

ОБЕРІТЬ СВІЙ ФОРМАТ ФАХОВИХ ВИДАНЬ

ЕЛЕКТРОННІ

ЧИ

ПАПЕРОВІ

- ✓ Пропустили актуальну тему номера?
- ✓ Загубили примірник із потрібними матеріалами?
- ✓ Мрієте читати улюблені фахові видання на своєму гаджеті?

- ✓ Вам до вподоби запах свіжої фарби, шелест сторінок?
- ✓ Збираєте власну бібліотечку, упорядковуючи випуски за темами?
- ✓ Використовуєте наочність в роботі з дітьми?

Купуйте та передплачуйте
ЕЛЕКТРОННІ ВЕРСІЇ на сайті
journals.ua/prof/obrazovanie

Купуйте та передплачуйте
ПАПЕРОВІ ЖУРНАЛИ
на сайті jml.com.ua/peredplata

Усе, як ви звикли,
тільки онлайн!

Продовжуйте
добрі традиції!